

Centrum voor
Lokaal Bestuur

Jaarverslag 2022

Centrum voor Lokaal Bestuur

Den Haag

Maart 2023

Inhoudsopgave:

Inleiding	blz. 3
Het CLB in 2022	blz. 4
• Leden	blz. 4
• Doel	blz. 5
• Begroting	blz. 5
• Bestuur	blz. 5
• Medewerkers	blz. 5
Uitvoering jaarprogramma 2022	blz. 6
Activiteiten 2022	blz. 6
• Onderzoek	blz. 6
• (Onderzoeks)projecten	blz. 7
• Inhoudelijke instrumenten	blz. 8
• Scholing en inhoudelijke bijeenkomsten	blz. 9
• Netwerken	blz. 12
• Advies	blz. 13
• Kommer en kwel	blz. 13
• Communicatie	blz. 13
• Overige activiteiten	blz. 14
Activiteitenoverzicht	blz. 15
Bijlage 1: Toelichting op de capaciteit	blz. 21

Inleiding

2022 was een bijzonder jaar voor het CLB en het PvdA. De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen (en alle andere decentrale verkiezingen) liet voor de eerste keer sinds 2010 een lichte winst zien. Sinds het CLB als zelfstandige nevenorganisatie van de PvdA door het leven gaat, is dit niet voorgekomen.

Deze winst lijkt wellicht klein als je kijkt naar de geringe toename van het aantal raadsleden. Maar daarbij moet je niet vergeten dat het aantal gemeenten is afgenomen en we in meer gemeenten deelnemen in de vorm van een lijstcombinatie of lokale partij. Bovendien zijn de onderhandelingen over de nieuwe coalities goed verlopen en zijn we in ongeveer 125 gemeenten vertegenwoordigd in het bestuur.

In 77 gemeenten hebben we bij deze verkiezingen deelgenomen in een lijstcombinatie met GL of een lokale progressieve partij. In de analyse van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen hebben we weer afzonderlijk gekeken naar de resultaten in die gemeenten waar sprake is van een samenwerking. Het succes van deze bundelingen is wisselend. Regionale verschillen spelen daarbij een belangrijke rol. Over de gehele linie kun je er twee dingen uit halen: (1.) de kans op coalitiedeelname groeit als je samenwerkt in gemeenten, waar de versplintering in de raad nog beperkt is, en (2.) de verwachting dat 1 en 1 twee is, komt lang niet altijd uit. Dat doet niets af aan het gegeven dat samenwerken de manier kan zijn om je kweekvijver te vergroten en een goede lijst op te kunnen stellen. Alle analyses zijn te vinden op onze website.

Een zorgelijke ontwikkeling is de afname van het aantal vrouwelijke politici en de diversiteit op lokaal niveau. Een ander aandachtspunt is het feit dat meer dan de helft van de wethouders (77 van de 133) nieuw in het vak zijn. Daarom zijn er zowel voor de nieuwe raadsleden als de nieuwe wethouders aparte activiteiten georganiseerd. Daarin werd onder meer aandacht besteed aan netwerkontwikkeling en kregen de nieuwe raadsleden en wethouders bruikbare tips om snel en effectief aan de slag te gaan.

In 2023 staan er wederom belangrijke verkiezingen op de agenda. De voorbereidingen voor de Provinciale Staten en Waterschapsverkiezingen zijn dan ook al in 2022 gestart.

Een andere ontwikkeling die tijd en aandacht heeft gevraagd is de discussie over de positionering van het CLB als zelfstandige bestuurdersvereniging. Bij de oprichting van onze vereniging in 2009/2010 is deze zelfstandige positie een belangrijk uitgangspunt geweest. Politieke belangenbehartiging van en op de lokale en regionale politieke onderwerpen, netwerkontwikkeling en scholing zijn onderdeel van onze opdracht, net als praktische onderzoeken en de informatie- en adviesfunctie.

In de zomer van 2021 werd het CLB via de media op de hoogte gebracht van de bevindingen van de commissie-Van Dam, waarin een aantal onjuiste en schadelijke aannames zijn gedaan. Daarna is een moeizaam gesprek op gang gekomen met het partijbestuur om te verhelderen wat het CLB is, wat het CLB doet en wat onze waarde is. Dit gesprek gaat ook in 2023 verder.

Het CLB in 2022

Leden

Per 31 december 2022 telde het CLB in totaal 1249 leden. Dit aantal is als volgt onder te verdelen:

	2010	31-12-2014	31-12-2018	31-12-2021	31-12-2022
Leden gebiedsgerichte commissies ^{1,2}	139	37	43	41	44
DB-leden, incl. voorzitters	25	12			
Raadsleden	1372	924	688	657	675
Wethouders	243	142	115	115	134
Burgemeesters, incl. waarnemend	112	92	75	66	63
Statenleden	110	104	61	53	53
Gedeputeerden	20	14	6	12	12
CdK's	3	3	2	3	3
Waterschappen, AB en DB	60	57	49	49	48
Buitengewone leden	42	136	209	205	217
Totaal	2112	1521	1248	1201	1249

Trend in het ledenaantal

Het ledenaantal is in 2022 iets gestegen ten opzichte van 2021. Het aantal raadsleden, wijkraadsleden/gebiedscommissieleden en wethouders nam toe door de gemeenteraadsverkiezingen. Voor het eerst in jaren was er weer een plus te zien bij de gemeenteraadsverkiezingen. Ook zijn er meer buitengewone leden dan in 2021.

Het aantal vertegenwoordigers in Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en waterschapsbesturen is stabiel gebleven. Bij de burgemeesters is wel een lichte daling te zien.

¹ Voorheen deelgemeenten

² In 2018 zijn in Amsterdam en Rotterdam de gebiedsgerichte commissies opgeheven. In Amsterdam is daarvoor een model van verlengd bestuur teruggekomen, in Rotterdam een hybride model van commissies, wijkraden enz.

Doel van het CLB

De vereniging stelt zich ten doel de sociaaldemocratische beginselen in gemeenten, gebiedscommissies, provincies, waterschappen en andere regionale publiekrechtelijke lichamen te bevorderen.

Begroting CLB

Het CLB wordt bekostigd uit een deel van de aanvullende contributies van 3% van de PvdA-leden met een politiek inkomen op lokaal, regionaal of provinciaal niveau. 1,4% van het totale politiek inkomen is beschikbaar voor het CLB. Het CLB draagt bij aan het op orde houden van de ledengegevens van de CLB-leden en de aanpak van contributie-achterstanden. In 2022 heeft het CLB-bestuur de uitspraak over de minimale bezetting van het CLB herbevestigd en in relatie daarmee een besluit genomen over hoe om te gaan met de reserves van het CLB.

Bestuur

Het CLB heeft een bestuur bestaande uit zeven leden en twee adviserende leden. In 2022 is Roos Vermeij adviserend lid geworden vanuit het partijbestuur.

Het bestuur van het CLB bestond eind 2022 uit de volgende personen:

<i>Functie</i>	<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Vanaf</i>	<i>Einde</i>
Voorzitter	Leen Verbeek	Commissaris der Koning Flevoland	2009	
Penningmeester CLB	Yusuf Celik	Wethouder Tilburg	2015	
Lid	Constantijn Jansen op de Haar	Burgemeester Kapelle	2017	
Lid	Ralph van Hertum	Fractievoorzitter Zeeland	2016	
Lid	Wanda Ottens	Fractievoorzitter Heerenveen	2021	
Lid	Wilma de Boer-Leijnsma	Raadslid Eemnes & Statenlid Utrecht	2021	
Plv voorzitter	Joyce Langenacker	Burgemeester Ouder-Amstel	2021	
Lid	Jacqueline Kalk	Secretaris en directeur	2010	
Adviserend lid PB	Roos Vermeij	Portefeuillehouder partijbestuur - CLB	2022	

Het CLB-bestuur heeft in 2022 meerdere keren vergaderd. Op 26 november 2022 werd de Algemene Ledenvergadering gehouden.

Medewerkers

Het CLB wordt ondersteund door een kleine professionele staf bestaande uit:

- Jacqueline Kalk, directeur/secretaris, in dienst vanaf 1 januari 2010 (1 fte)
- Jan Erik Keman, communicatie en eindredacteur *Lokaal Bestuur*, in dienst vanaf 1 augustus 2016 (1fte)
- Sofie Kuilman, allround medewerker, in dienst vanaf 15 oktober 2018 (1fte)

Het CLB werkt met een vaste formatie van 3 fte (secretaris, eindredacteur en allround medewerker). Vanaf 1 september 2020 is de staf tijdelijk uitgebreid met twee projectmedewerkers, te weten Gert-Jan Leerink (project middenbestuur) en Marianne Kock (project versterking sociaal domein). De projectmedewerkers hebben een vanaf september 2022 een specifieke opdracht en omvang (0,34 fte).

Activiteiten 2022

Onderzoek

Het CLB voert elk jaar grotere en kleinere onderzoeken uit om informatie te verzamelen rondom bepaalde thema's en/of om bijeenkomsten te evalueren. De bevindingen van de onderzoeken worden waar mogelijk en interessant gepubliceerd in de nieuwsbrief *Lokaal Bestuur*. Soms worden er naar aanleiding van de onderzoeken politieke instrumenten ontwikkeld.

In 2022 deden we onderzoek onder de raadsleden naar de bekendheid van en tevredenheid over het CLB. Ook onderzochten we met deze enquête wat er ontbreekt in ons aanbod. De enquête liet zien dat de tevredenheid over het CLB groot is. De resultaten van de enquête zijn terug te vinden [in dit artikel](#).

“Het CLB is een fantastische steun voor een beginnend raadslid.”

2022 was ook het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen, deze vonden plaats op 16 maart. De uitslagen en coalitievorming hebben we nauwlettend in de gaten gehouden. Dat heeft geleid tot een reeks analyses en artikelen in *Lokaal Bestuur*:

- ‘Eindelijk weer echt een glimlach op het gezicht’, [18 maart 2022](#);
- ‘De steden: van knallende overwinning tot drie zetels verlies en alles wat er tussenin zit’, [18 maart 2022](#);
- ‘Ook buiten de stad – weer – een solide basis’, [18 maart 2022](#);
- ‘Toename van aantal vrouwen in de raad is mijlpaal, maar mannelijk aandeel blijft dominant’, [27 maart 2022](#);
- ‘Lokale linkse samenwerking: de positieve en negatieve uitschieters’, [27 maart 2022](#);
- ‘Voorlopige tussenstand onderhandelingen: beeld is niet verkeerd, maar kan nog veranderen’, [1 mei 2022](#);
- ‘Tweede tussenstand coalitievorming: beeld was al goed, maar is nu nog beter’, [22 mei 2022](#);
- ‘Colleges – bijna – rond, nu echt aan de slag’, [16 juni 2022](#);
- ‘Bijna alle onderhandelingen afgerond: de belangrijkste uitkomsten op een rij’, [10 juli 2022](#);
- ‘Totaaloverzicht coalitiedeelname PvdA’, [10 juli 2022](#);

- ‘Iets meer vrouwen in het college van B&W, behoorlijk rode portefeuilles en meer interessante weetjes’, [28 augustus 2022](#).

In het kader van de samenwerking op links – in de vorm van lijstcombinaties of lokale progressieve partijen – hebben we een vervolg gegeven aan ons eerdere onderzoek. Door de resultaten van de laatste vier verkiezingen met elkaar te vergelijken en af te zetten tegen de resultaten in gemeenten waar niet wordt samengewerkt kunnen we meerjarige trends laten zien. Het onderzoek is ter beschikking gesteld van het partijbestuur, de uitkomsten zijn op onze website gepubliceerd. ‘Linkse samenwerking is geen wondermiddel, maar kan wel lonen’, [2 oktober 2022](#)

In samenwerking met Tweede Kamerlid Joris Thijssen hebben we onderzocht wat gemeenten nu al doen in het kader van verduurzaming en energiebesparing in de gebouwde omgeving. Dit vroegen we via een enquête aan raadsleden en wethouders. Joris Thijssen heeft deze informatie gebruikt in zijn Kamerwerk. Daarnaast hebben wij er een [artikel](#) over gepubliceerd in *Lokaal Bestuur*.

In 2019 werd Forum voor Democratie in één klap de grootste partij in de Provinciale Staten. Veel kandidaten stonden op lijsten in meerdere provincies en/of bestuurslagen. Kandidaten waren bijvoorbeeld verkiesbaar in de Staten én de Eerste Kamer of in de Staten én het Europees Parlement. Het CLB was benieuwd hoe het Forum zou vergaan in de Staten en heeft dit daarom vanaf de verkiezingen in 2019 tot eind 2022 – een aantal maanden voor de volgende Statenverkiezingen – bijgehouden. Dat resulteerde in [deze analyse](#) over zetelroof en kiezersbedrog in de Staten.

In 2022 werd het project middenbestuur afgerond en het project over de Atlas van Afgehaakt Nederland opgestart.

(Onderzoeks)projecten

Onderzoek Afgehaakt Nederland

In de zomer van 2022 is het onderzoeksproject met de werktitel *Afgehaakt Nederland* van start gegaan. Het CLB werkt hierin samen met het partijbureau van GL. Directe aanleiding is de in 2021 gepubliceerde *Atlas van Afgehaakt Nederland*, maar ook de vele rapportages van onder meer het SCP en andere instituten over het afnemende vertrouwen in overheid en democratie.

Het beeld dat hieruit naar voren komt is ronduit zorgelijk. Nederland is steeds meer een verdeeld land dat wordt gerund door hoogopgeleiden versus de rest. Die rest heeft niet alleen minder te verteren en een lagere opleiding, maar voelt zich vooral buitengesloten, ongezonder, eenzamer en mist sterke netwerken. Die rest woont in probleemwijken van grote steden, op het krimpplatteland en in middelgrote gemeenten waar de industrie verdween. Dit alles vertaalt zich o.a. in een lage opkomst en ander stemgedrag bij verkiezingen.

Het project ‘Afgehaakt Nederland’ richt zich op de groeiende tegenstelling tussen het westen en de periferie, stad en platteland. Maar we hebben ook aandacht voor de kloof, die zich manifesteert binnen de Randstad, waar de lijn de grote steden doorsnijdt. Daarnaast proberen we uit te vinden wat de invloed van traditioneel sterke gemeenschappen (mienskip, nabuurschap) bij het tegengaan van deze trend is.

We zijn in 2022 twee keer bij elkaar gekomen met de projectgroep bestaande uit rond de twintig PvdA- en GL-politici. Bij de eerste bijeenkomst was ook Josse de Voogd, een van de samenstellers van de Atlas aanwezig. Tijdens deze sessies stond het uitwisselen van ervaringen centraal, en hebben we afgesproken het komende jaar drie regio’s onder de loep te nemen: Tilburg, (Oost-)Groningen en de Achterhoek. Dat het onderwerp leeft in de partij bleek wel bij de ledenraad in oktober, toen het

zaaltje uitpilde met geïnteresseerde leden en we aan een uur niet voldoende hadden om alle input te verwerken.

Inmiddels hebben we in deze regio's meer dan 25 interviews afgenomen en twee groeps gesprekken georganiseerd. Daarnaast legden we enkele bevindingen uit deze gesprekken voor aan de directeurs van de WBS en het Wetenschappelijk Bureau van GroenLinks. Dat resulteerde in een goed gelezen [duo-interview](#) in *Lokaal Bestuur*.

Op basis van deze gesprekken gaan we in 2023 een verdiepingsslag maken, waarbij met name gesproken zal worden met sleutelfiguren uit de samenleving. Uiteindelijk doel is om samen met betrokken bestuurders te komen tot een handelingsperspectief: wat kunnen we samen en in onze eigen regio doen om deze trend te keren?

Project Middenbestuur

Tijden veranderen. De provincies en de waterschappen zouden de komende jaren zomaar eens de cruciale spil binnen het openbaar bestuur kunnen worden. Met de grote opgaven op wonen, klimaat en energie, landbouw en het gezonder maken van onze leefomgeving, is het niet de vraag of het middenbestuur relevant is, maar hoe. Daarom maakte het CLB in 2020 een begin met het project Nieuwe PvdA-agenda middenbestuur. Wat kunnen we vanuit het middenbestuur doen om het verschil te maken als het gaat om bestaanszekerheid en de leefbaarheid voor mensen in dorpen en steden?

In 2021 en 2022 vond een serie expertmeetings plaats rond de kernthema's, wonen, leefbaarheid, het landelijk gebied, klimaat en energie, en democratie en participatie, gevolgd door een artikelenreeks in *Lokaal Bestuur* en een podcastserie [op de website](#). In 2022 is het project afgerond met de publicatie van het essay [De mens terug in het middenbestuur, een nieuwe sociaal-democratische agenda voor de provincies en de waterschappen](#).

Op zaterdag 21 mei 2022 is deze nieuwe agenda door de projectgroep o.l.v. Jop Fackeldey gepresenteerd en overhandigd aan partijvoorzitter Esther-Mirjam Sent tijdens een inspiratiedag in Utrecht voor alle (kandidaat) statenleden en waterschappers. Wie de verschillende provinciale- en waterschapverkiezingsprogramma's voor de komende periode leest, mag concluderen dat de inspanning om te komen tot een nieuwe agenda ook daadwerkelijk iets heeft opgeleverd.

Project Versterking op het sociaal domein

Het project 'Versterking van het sociaal domein' is in 2020 gestart. De gedecentraliseerde taken op het gebied van jeugdzorg, de Wmo en de Participatiewet hebben het makkelijker gemaakt om mensen met zorgvragen en een afstand tot de arbeidsmarkt te bereiken, maar zorgen doordat er veel te weinig geld beschikbaar is voor hoofdpijn bij veel gemeenten. Daar komt bij dat raadsleden vaak niet het idee hebben dat ze kunnen sturen op deze taken.

Voor de PvdA is het sociaal domein extra belangrijk, omdat hier solidariteit, de sterkste schouders en zorg voor een inclusieve samenleving direct tot uiting komen. Om onze raadsleden en wethouders hierbij te helpen is het project 'Versterking van het sociaal domein' opgezet. Vanaf midden 2020 tot aan de GR-verkiezingen heeft projectmedewerker Marianne Kock zich hier keihard en met succes voor ingezet.

Inhoudelijke instrumenten

Schriftelijke vragen en moties

Op het besloten gedeelte van de website van het CLB is de motiedatabank te vinden. Hierin kunnen leden hun eigen moties, amendementen en schriftelijke vragen uploaden en die van andere leden zien en downloaden.

Om de motiebank actueel te houden, volgt het CLB verschillende gemeenten en provincies. Als daar voor de PvdA relevante moties worden ingediend, plaatsen we die in de motiebank. Ook ontwikkelt het CLB voorbeeld-politieke instrumenten, als leden hierom vragen, op verzoek van de Tweede Kamer of als we daar zelf aanleiding toe zien.

Over de vorige onderwerpen schreven we voorbeeldmoties en/of schriftelijke vragen:

- De opvang van vluchtelingen uit Oekraïne;
- De contracten van gemeenten met Gazprom;
- Het dichten van de loonkloof bij waterschappen, provincies en gemeenten, i.s.m. Europarlementariërs Vera Tax en Agnes Jongerius;
- Ruimhartige energietoeslag;
- Help sportverenigingen de winter door.

Handreikingen

In 2022 verschenen handreikingen over [veilige en inclusieve digitalisering, onderhandelen voor lijsttrekkers en hun medeonderhandelaars, de Wmo](#) en [\(huiselijk\) geweld tegen vrouwen](#). Een overzicht van alle handreikingen, ook uit eerdere jaren, is te vinden [op onze website](#).

In de handreikingen wordt een actuele stand van zaken beschreven en een beeld van recente ontwikkelingen. Ter illustratie worden er voorbeelden gegeven, die PvdA-proof zijn. Daarnaast staan er voorbeeld-politiek instrumenten in de handreikingen, zodat raadsleden zelf aan de slag kunnen. De handreikingen worden altijd geschreven met input van onze leden en experts uit het vakgebied waar de handreiking over gaat.

Scholing en inhoudelijke bijeenkomsten

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Vanwege de gemeenteraadsverkiezingen was 2022 voor afdelingen, raadsleden en wethouders een belangrijk jaar. De voorbereidingen startten al in 2021. Het CLB heeft er met het partijbureau alles aan gedaan om de voorbereidingen en verwerking van de uitslag zo vlekkeloos mogelijk te laten verlopen. Door wisselingen op het bestuurssecretariaat heeft dit meer tijd gevraagd dan gebruikelijk.

In januari en februari organiseerden we (digitale) bijeenkomsten om de kandidaten zo goed mogelijk voor te bereiden op de campagne. Met Peter van Heemst gaven we trainingen over hoe je moet omgaan met lokale partijen, hoe je de twijfelende kiezer overtuigt, hoe je kort en bondig je boodschap brengt, en over hoe je met lastige situaties omgaat in de campagne. Daarnaast was er een oriëntatiebijeenkomst voor partijgenoten met interesse in het wethouderschap.

In 2021 organiseerden we voor partijgenoten met interesse in het raadslidmaatschap de eerste fase van de Jan Schaperleergang. De tweede fase was in december 2021 en januari 2022. De laatste bijeenkomst werd centraal door het CLB georganiseerd, met als thema 'debatteren kun je leren'. Julia Wouters verzorgde deze sessie. Voor nieuwe raadsleden die de Schaperleergang hadden gemist, organiseerden we een week na de verkiezingen een inhaalavond. Het CLB heeft de inhoud van de Schaperleergang verzorgd met daarbij draaiboeken voor de organisatie.

De uitvoering van de Schaper lag in handen van de gewesten. Dit is in het ene gewest beter gelukt dan in het andere. Uit de evaluatie bleek dat een aantal gewesten dit een (te) zware taak vinden en ook vanuit de zijde van de deelnemers kwamen ontevreden geluiden. Dit is een reden om de Wibaut als CLB weer centraal uit te voeren.

Scholing voor alle CLB'ers

Scholing voor onze volksvertegenwoordigers en politici is verankerd in de interne bereidverklaring van de PvdA. Uitgangspunt is dat er voor elke functie een adequaat scholingsprogramma of een programma van netwerkbijeenkomsten is. De inhoud wordt zoveel mogelijk met ervaringsdeskundigen ontwikkeld. Actuele ontwikkelingen zijn net als het vergroten van vaardigheden en werken aan het PvdA-profiel een standaard onderdeel van de scholingsactiviteiten. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het scholingsaanbod aan de CLB-leden ligt bij het CLB.

Wibautleergang

Voor alle nieuwe raads- en commissieleden organiseerde het CLB na de gemeenteraadsverkiezingen de Wibautleergang. Doel van de leergang was om hen een vliegende start te laten maken in de raad. De leergang bestond uit vier bijeenkomsten: drie digitale en één fysieke. Tijdens elke bijeenkomst stond een bepaald thema centraal.

De eerste bijeenkomst had als thema 'een goed begin is het halve werk' en de rolverdeling in de fractie, tips voor een goede start, het politieke krachtenveld in de gemeente en de hulplijnen binnen het CLB en de partij. Tijdens de tweede dag over de inclusieve samenleving stond het sociaal domein centraal. De derde dag, over de inrichting van ons land, was een kennismaking met het fysiek domein. De laatste, fysieke bijeenkomst stond in het teken van veiligheid, met een masterclass over lokaal veiligheidsbeleid door Ahmed Aboutaleb en workshops over o.a. integriteit en de omgang met verward gedrag. De dag werd afgesloten met een masterclass over ondermijning door Jan Boelhouwer en Marieke Moorman.

Debattrainingen

De debattrainingen met Peter van Heemst vormen een vaste waarde in het aanbod van het CLB. Na het zomerreces organiseerden we regionale debattrainingen waar vooral nieuwe raadsleden aan meededen. In aanloop naar de algemene beschouwingen was er een werkplaats: een bijeenkomst van een dag waar fractievoorzitters aan de slag konden met het schrijven en oefenen van hun algemene beschouwingen.

Regionale bijeenkomsten

In januari 2022 waren de laatste trainingen voor lijsttrekkers van Peter van Heemst over het 'omgaan met lokale partijen'. Deze zijn regionaal aangeboden om zoveel mogelijk aan te kunnen sluiten bij specifieke vragen en de regionale context.

Inspiratiesessies voor de Staten- en waterschapsverkiezingen

In aanloop naar de Staten- en waterschapsverkiezingen organiseerde het CLB twee inspiratiesessies. Op zaterdag 21 mei kwamen de schrijvers van de verkiezingsprogramma's, provinciale en waterschapsbestuurders en vertegenwoordigers van de gewesten samen om van gedachten te wisselen over de inhoud. Welke onderwerpen moesten op welke manier terugkomen in het programma?

Dat deden we niet alleen, maar met input van inspirerende maatschappelijke voortrekkers. Zo was er een sessie met publiciste Eva Rovers over burgerberaden en ging het in een andere sessie over de toekomst van grote vervuilers als Tata-Steel met oud-vakbondsbestuurder Roel Berghuis. Tot slot presenteerden we het essay over het middenbestuur, dat in veel provincies en waterschappen ter inspiratie heeft gediend bij het schrijven van de verkiezingsprogramma.

Vlak na de zomer (op 17 september) was de tweede inspiratiedag. Hierbij werden de verschillende concepten van de programma's naast elkaar gelegd. Op die manier werden eventuele verschillen tussen de provincies/waterschappen duidelijk en konden de beste ideeën van elkaar worden overgenomen. Daarnaast lag de nadruk op de vorm: in welke taal communiceer je? En voor welke vorm kies je? Daarvoor gingen we met de schrijvers van de verkiezingsprogramma's en verschillende lijsttrekkers aan de hand van een presentatie met goede en slechte voorbeelden uit de vorige verkiezingsprogramma's het gesprek aan.

Praktische workshops

Nieuw beschut werk: de ontwikkelingen in de Participatiewet wet en de transitie van de SW-bedrijven zijn voor raadsleden en wethouders een onderwerp waar nog veel op te doen is. In deze workshop werd dit geadresseerd met deskundigen uit de sector.

Abonnementstarief in de Wmo: het loslaten van een inkomensafhankelijke tarief heeft gezorgd voor een enorme toename van het gebruik van Wmo-voorzieningen. Welke mogelijkheden zijn er in de Wmo om te sturen op deze negatieve gevolgen en te zorgen dat de Wmo-zorg bij de meest kwetsbaren terecht komt? Aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden is dit verkend.

Staan en opvallen voor vrouwen in de politiek: met Julia Wouters verzorgden we deze workshop, waarin de positie van vrouwen in de politieke arena centraal stond. De workshop ging over hoe je als vrouw omgaat met seksisme in de politiek, en hoe je ervoor zorgt dat je gehoord en gezien wordt. Daarbij werden veel ervaringen gedeeld.

Oog voor gender: in samenwerking met Atria organiseerden we een workshop over hoe je als raadslid alert kan zijn op ongewenste gendereffecten in lokaal beleid.

Financiën

Vast onderdeel in het aanbod zijn de workshops financiën. Elk jaar organiseren we in het voorjaar een workshop over de kadernota en in het najaar over de begroting. Financieel specialist Arie Teeuw verzorgt de workshops. Deelnemers leren tijdens de workshops aan welke knoppen ze kunnen draaien om de kadernota en begroting bij te stellen en hoe je dat op een sociaal-democratische wijze doet.

Extra in het aanbod dit jaar waren de workshops financiën in het kader van de coalitieonderhandelingen. Waar let je op tijdens de onderhandelingen als je in de coalitie komt? En hoe kijk je financieel naar het coalitieakkoord als je in de oppositie komt?

Voor de fijnproevers startte de tweede editie van de masterclass financiën. Vanwege de overweldigende belangstelling wordt de masterclass in twee groepen aangeboden. In totaal zijn er zo'n 40 deelnemers. Tijdens vijf bijeenkomsten ontwikkelen de deelnemers zich tot dé financiële expert van hun fractie. De eerste twee bijeenkomsten vonden plaats in 2022, de laatste drie in het voorjaar van 2023.

Crashcourse Provinciale Staten en waterschappen

In 2022 werden de lijsten voor de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen in 2023 opgesteld. Voor partijgenoten met interesse in de Provinciale Staten en waterschappen organiseerde we een stoomcursus van twee avonden, waarin ze zich konden oriënteren of een politieke functie in een van de bestuurslagen wat voor hen is.

Bijpraatsessies

Ook in 2022 wisselden wethouders tijdens de maandelijkse bijpraatsessies kennis en ervaringen uit. Iedere maand stond een ander onderwerp op de agenda, die grotendeels werden aangedragen door de wethouders zelf. Het aantal wethouders schommelde per sessie tussen de 8 en 15 deelnemers en iedere maand verzorgden één of twee mensen (wethouders of deskundigen van buiten) de inleiding.

De kracht van deze bijpraatsessie ligt hem erin dat de wethouders zich onderling kwetsbaar kunnen opstellen en elkaar aan de hand van praktijkervaringen kunnen helpen. In verband met de drukke agenda's is er dit jaar voor gekozen om de sessies te verkorten naar een uur, maar vanwege de geanimeerde gesprekken is het merendeel van de sessies alsnog uitgelopen.

Vragenuur

Om nog meer kennis uit te wisselen hebben we het vragenuur geïntroduceerd. In 2022 werd er onder andere over wijkgericht werken een vragenuur voor raadsleden georganiseerd en over grondpolitiek. Na een aftrap door de wethouders over wat ze in hun gemeente doen, konden de deelnemers een uur lang met hen van gedachten wisselen over hoe de wethouders zaken in hun gemeente regelen en welke tips zij voor de raadsleden hebben.

Toelichting op scholing

Politieke scholing is van wezenlijk belang voor elke politieke partij. Deze scholing wordt ontwikkeld vanuit het ideologische gedachtengoed van de sociaaldemocratie. Welke waarden zijn voor ons leidend? En hoe pas je die toe in de dagelijkse praktijk van onze politici? In het scholingsaanbod heeft het CLB met partijbestuur de afspraak gemaakt dat het CLB verantwoordelijk is om te zorgen voor een passend aanbod voor alle politieke functies op het lokale, regionale en provinciale niveau. Dit kan in de vorm van trainingsbijeenkomsten of in de vorm van netwerkbijeenkomsten of projecten zijn.

Onze leden hebben zich bij hun kandidaatstelling bereid verklaard om hieraan deel te nemen. Daar ligt ook de gedachte aan ten grondslag, dat het in onze partij vanzelfsprekend hoort te zijn dat je kennis deelt. Deze activiteiten worden zoveel mogelijk met ervaren politici (volksvertegenwoordigers en bestuurders) ontwikkeld, zowel in de voorbereiding als tijdens de uitvoering. Aan de basis ligt de vierjarige cyclus waar elke bestuurslaag mee te maken heeft.

Voor de verschillende bestuurlijke functies op het lokale niveau worden aparte oriëntatiebijeenkomsten georganiseerd.

In alle activiteiten wordt, net als bij de andere CLB activiteiten, de verbinding met de buitenwereld gezocht. Waar dit relevant is betrekken we extern deskundigen van binnen en buiten de partij. En als CLB nemen we deel in relevante overleggen met de andere politieke partijen.

Netwerken

Net als in voorgaande jaren vinden veel van onze activiteiten plaats binnen netwerken. Deze kunnen *functioneel* zijn, zoals voor burgemeesters, gedeputeerden of waterschappers, of *inhoudelijk*, bijvoorbeeld woordvoerders natuur & landbouw of jeugd, of *regionaal*. De netwerken komen

afhankelijk van hun eigen behoefte met regelmaat of incidenteel bij elkaar. Deze netwerken hebben eigen appgroepen, waarin ook vertegenwoordigers uit de Kamer zijn aangesloten. In 2022 zijn alle appgroepen met de nieuwe wethouders aangevuld. Zie verder bijlage 1.

Daarnaast zijn er specifieke netwerken, zoals de scoutgroep van burgemeesters die leden ondersteunt in hun aspiraties voor het burgemeesterschap. Ook de fractievoorzitters van de G40 vormen een eigen netwerk.

Advies

Het CLB wordt regelmatig door leden benaderd met vragen over het openbaar bestuur en het bedrijven van politiek in de verschillende bestuurslagen. Dit kunnen inhoudelijke vragen, procedurele vragen, praktische vragen of vragen over integriteit zijn. Deze vragen worden direct voorzien van een antwoord.

Kommer en kwel

Het CLB neemt met het partijbureau deel aan de Kommer en kwel-aanpak. In fracties en afdelingen waar de gemoederen zo hoog zijn opgelopen dat hulp of bemiddeling nodig is, zet het CLB deskundige partijgenoten in – al dan niet in samenwerking met de gewesten – die helpen het conflict te voorkomen of op te lossen.

Communicatie

Lokaal Bestuur & redactie

In 2022 verscheen de nieuwsbrief *Lokaal Bestuur* met uitzondering van de zomer- en kerstvakantie iedere week en in totaal 45 keer. De redactie is vijf keer digitaal bijeengekomen. Naast Jacqueline Kalk en Jan Erik Keman maakten Aukelien Jellema, Maarten Divendal, Rosalie Bedijn, Wilma de Boer, Elsbeth van Hijckama Vlieg, Simon Deurloo en Ingrid Wolsing deel uit van de redactie. Tijdens de laatste vergadering van 2022 werden Betsy Wormgoor en Björn Rommens bovendien als nieuwe redactieleden verwelkomd.

Statistieken Lokaal Bestuur

De nieuwsbrief *Lokaal Bestuur* is onverminderd populair onder CLB-leden en op de nieuwsbrief geabonneerde niet-leden. Zo openden gemiddeld 59,5% (55,5% in 2021) van de leden de mailingen en klikte gemiddeld 13,4% (12,6% in 2021) van de leden door. Bij de niet-leden ligt dat gemiddelde met 47,1% (45,5% in 2021) openingen en 7,9% (8,3% in 2021) doorklikken iets lager. Opvallend is dat vooral in de maanden rond de gemeenteraadsverkiezingen de nieuwsbrief bovengemiddeld goed is gelezen. Na het zomerreces lopen de cijfers bij met name de niet-leden wat terug.

Ter vergelijking: volgens Mailchimp zelf worden politieke nieuwsbrieven gemiddeld door 31,6% van de ontvangers geopend en wordt er door 3,2% van de ontvangers doorgedownload. In totaal opent 62% van alle ontvangers (leden en niet-leden) onze nieuwsbrief regelmatig, doet 14% dat soms en leest 19% zelden *Lokaal Bestuur*.

De door leden meest geopende nieuwsbrief verscheen op 29 mei (*Lokaal Bestuur: Eenmalige energietoeslag welkom, maar geen structurele oplossing*) en werd in totaal door 70,5% van de leden geopend. Met 20,5% had de editie van 10 juli (*Lokaal Bestuur: Totaaloverzicht onderhandelingen, PvdA maakt in nog meer coalities het verschil*) de hoogste clickrate onder de leden. Het meest gelezen artikel op de website (clickrate plus websitebezoeken via o.a. social media) was tenslotte het

op 22 mei verschenen artikel *Na trouwe dienst op een zijspoor: teleurstelling verwerken en door*. In totaal lazen 1078 mensen dat stuk.

Naast de reguliere nieuwsbrief kregen de nieuw gekozen raadsleden vijf keer een nieuwsbrief op maat. Het doel hiervan was tweeledig: allereerst wilden we de nieuwe raadsleden op weg helpen in de spannende eerste maanden van hun raadslidmaatschap. Daarnaast wilden we ze versneld kennis laten maken met het CLB (gelijktijdig verschenen met de Wibautleergang). Afgaande op de statistieken is dat laatste zeker gelukt. Zo werd de eerste editie door een ruime meerderheid van 72,5% van de nieuwe leden geopend. Ook de clickrate lag die editie met 25,9% erg hoog. Wel moet worden aangetekend dat de laatste editie aanzienlijk minder populair was. Gemiddeld kwam het aantal openingen op 64% uit en de clicks op 14%.

Overige activiteiten

Databank wethouders

Het CLB beheert de databank voor kandidaat-wethouders en andere politieke functies van de PvdA. Vertrokken bestuurders worden actief benaderd voor opname in deze pool.

Burgemeesters

Binnen het CLB functioneert een burgemeesterswerkgroep o.l.v. Marieke Moorman die meedenkt over de inhoud en organisatie van de burgemeestersdag en bijeenkomst met de Tweede Kamerfractie. Deze groep is voor alle vragen, inclusief scouting, rondom het burgemeesterschap het eerste aanspreekpunt.

Overleggen bestuurdersverenigingen en ministerie van Binnenlandse Zaken

De bestuurdersverenigingen komen twee keer per jaar bijeen om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk op te trekken bij de discussies over de toekomst van het binnenlands bestuur, scholing en de positie van de belangenverenigingen en politieke partijen.

Netwerk weerbaar bestuur

Het CLB participeert in het netwerk weerbaar bestuur dat zich richt op de vergroting van de weerbaarheid van het openbaar bestuur, politici en ambtenaren in relatie tot criminaliteit, ondermijning en integriteit. Het netwerk valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Overige overleggen binnen de PvdA

- Het CLB participeerde in het directeurenoverleg partijbureau en neveninstellingen
- De voorzitter van het CLB is adviserend lid van het partijbestuur en wordt in die rol bij afwezigheid vervangen door de vice voorzitter of secretaris
- Het CLB participeert in de landelijke werkgroep scholing
- En neemt ad hoc deel aan op onderwerp ingerichte overleggen

Activiteitenoverzicht 2022

Netwerk	Bijeenkomsten uitgevoerd	Omvang doelgroep	Bereik	Doelstelling	Resultaat
Statenleden	Appgroepen en netwerk-bijeenkomsten	Statenleden (totaal 53)	Ca. 50	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Ontwikkeling relevante instrumenten (moties, schr. vragen). Afstemming met Kamerleden.	Het grootste deel van de Statenleden neemt deel aan één of meerdere appgroepen, waarin actief informatie wordt uitgewisseld. Daarnaast waren er in 2022 twee inspiratiesessies in het kader van de PS- en WS verkiezingen 2023.
Wethouders	Appgroepen	Wethouders (totaal ca. 130)	Ca. 100	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Afstemming met Kamerleden.	Het merendeel van de wethouders neemt deel aan één of meerdere appgroepen. Deze worden actief gebruikt om met elkaar te sparren en ervaringen uit te wisselen.
Wethouders	Bijpraatsessies	Wethouders (totaal ca. 130)	Ca. 50	Kennis delen en ervaringen uitwisselen.	Eens per maand is er een digitale bijpraatsessie voor de wethouders. De sessie staat telkens in het teken van een thema. Een wethouder die veel van het thema weet of er iets bijzonders mee doet, trapt af.
Wethouders	Bijeenkomsten	Wethouders (totaal ca. 130)	Ca. 50	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Afstemming met Kamerleden. Persoonlijke ontwikkeling.	Dit jaar waren er twee fysieke bijeenkomsten voor de wethouders. In juni was er een kennismakingslunch voor de nieuwe wethouders met aansluitend een bezoek aan de Tweede Kamerfractie, waar alle wethouder bij waren uitgenodigd. In het najaar was er een wethoudersdag in Apeldoorn.

Fractievoorzitters G40	Appgroep en netwerkbijeenkomsten	Fractievoorzitters G4, G40	Ca. 35	Ervaringen en strategie uitwisselen, informatie delen.	Het netwerk fractievoorzitters G40 komt regelmatig bij elkaar om werkafspraken te maken, inhoudelijke thema's te bespreken en ervaringen uit te wisselen. In 2022 werden er individuele kennismakingsgesprekken gevoerd met de nieuwe fractievoorzitters.
Jonge politici	Netwerkbijeenkomst	Politici tot 35 jaar	20	Ervaringen uitwisselen, informatie delen.	Het netwerk jonge politici kwam dit jaar één keer bij elkaar in Utrecht. Mohammed Mohandis was vanuit de Tweede Kamer aanwezig.
Gedeputeerden	Digitale bijeenkomsten	12	12	Ervaringen en strategie uitwisselen, informatie delen. Afstemming met Kamerleden.	De PvdA gedeputeerden zijn in 2022 een aantal keer digitaal bij elkaar gekomen, o.a. om af te stemmen over het MIRT, de Omgevingswet en het Provinciaal belastingstelsel.
Waterschappers	Netwerkbijeenkomsten	Leden van de waterschapbesturen (AB en DB, totaal 49)	Variërend van 15 tot 30 deelnemers per bijeenkomst.	Kennis delen en ervaringen uitwisselen, toegankelijk maken <i>best practices</i> , ontwikkeling van het rode gezicht in het waterschapsbestuur. Afstemming met Kamerleden.	De waterschappers hebben een appgroep waar actief gebruik van wordt gemaakt. Daarnaast was er een excursie naar de rioolwaterzuivering in Apeldoorn. Ook waren er in 2022 twee inspiratiesessies in het kader van de PS- en WS verkiezingen 2023.
Appgroepen		Verskillend	Verskillend	Kennis delen en ervaringen uitwisselen, snel kunnen schakelen op actuele onderwerpen	De appgroepen zijn zeer divers. Deze kunnen per functie of portefeuille worden ingericht. Ook kunnen appgroepen rond een Kamerlid worden ingericht om snel te kunnen schakelen. Deze appgroepen hebben een deel van de functie van de netwerken overgenomen.

Inspiratiedagen middenbestuur	Twee bijeenkomsten	Statenleden, waterschappers, lijsttrekkers, gewestbesturen en schrijvers van verkiezingsprogramma's	Ca. 40 per bijeenkomst	Input ophalen voor verkiezingsprogramma's en conceptprogramma's met elkaar vergelijken	Er waren in totaal 2 inspiratiesessies. In de eerste lag de nadruk op het ophalen van inspirerende ideeën en werd bovendien het essay <i>De mens terug in het middenbestuur</i> gepresenteerd. Vlak na de zomer werden de verschillende conceptprogramma's naast elkaar gelegd en met elkaar vergeleken.
Project middenbestuur	Afsluitende presentatie	Alle CLB'ers en PvdA'ers met interesse voor het middenbestuur en in het bijzonder de politici in het middenbestuur	40 bij bijeenkomst plus alle Statenleden, gedeputeerden en waterschappers	Een nieuwe overtuigende en sociaaldemocratische agenda voor het middenbestuur presenteren (o.a. als inspiratie voor de verkiezingsprogramma's van de Staten en waterschapsverkiezingen)	Tijdens de eerste inspiratiesessie werd het essay overhandigd aan de partijvoorzitter en het project middenbestuur na twee jaar afgerond.
Project afgehaakt	Twee bijeenkomsten (een fysiek en een digitaal) en deelsessie bij ledenraad	Projectgroep (voortrekkers en lokale politici van PvdA en GL), CLB-leden, PvdA-leden en GL-politici	30 (projectgroep) en CLB-leden	Een handelingsperspectief voor PvdA- en GL-bestuurders en politici maken over de in de in de <i>Atlas van Afgehaakt Nederland</i> geschetste problematiek	Tijdens de eerste fysieke bijeenkomst in september met Josse de Voogd werd de projectgroep bijgepraat over de Atlas en werd de koers voor het project uitgezet. Tijdens de digitale bijeenkomst in december werden de eerste bevindingen uit de interviews met lokale bestuurders met de projectgroep gedeeld.
Burgemeestersdag	Twee keer per jaar	Burgemeesters en CdK's (totaal 60)	Ca. 25 per bijeenkomst	Netwerken, ervaringen uitwisselen, verdieping op relevante thema's.	In september kwamen de burgemeesters in Ouderkerk aan de Amstel bijeen voor de burgemeestersdag op locatie. Vanwege de coronamaatregelen in het voorjaar ging het burgemeestersdiner dit niet door.
ALV	Eens per jaar	Alle CLB leden	25	Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.	De ALV vond digitaal plaats.

Masterclass financiën	Vijf bijeenkomsten	Raadsleden	40	Masterclass financiën voor raadsleden	Masterclass voor raadsleden. Tijdens vijf digitale bijeenkomsten onder leiding van Arie Teeuw werden deze raadsleden opgeleid tot de financieel specialist van hun fractie. Vanwege het grote aantal deelnemers is de groep in tweeën gesplitst.
Workshops financiën	Vier bijeenkomsten	Raads- en commissieleden	Ca. 35 per bijeenkomst	Raads- en commissieleden grip geven op de kadernota en begroting.	Er werden vier workshops financiën aangeboden: twee in het kader van de coalitieonderhandelingen, een over de kadernota en een over de begroting.
Praktische workshops	Meerdere workshops	Raads- en commissieleden	Ca. 20 per bijeenkomst	Kennis delen en opdoen, ervaringen uitwisselen.	In 2022 waren er verschillende praktische workshops, over beschut werk, het abonnementstarief, oog voor gender, staan en opvallen voor vrouwen in de politiek.
Vragenuur	Eén bijeenkomst	Raads- en commissieleden	Ca. 25 per bijeenkomst	Kennis en inspiratie opdoen	In 2022 was er één vragenuur over grondbeleid.
Debatteren en spreken	Meerdere bijeenkomsten	(Kandidaat-)raads- en commissieleden	10-20 per bijeenkomst	(Kandidaat-)raadsleden en commissieleden handvatten meegeven voor debatteren en spreken in het openbaar.	In aanloop naar de verkiezingen toe waren er workshops over spreken tijdens de campagne. Na het zomerreces waren er debatworkshops over debatteren in de raad. Daarnaast was er een masterclass ter voorbereiding op de algemene beschouwingen.
Jan Schaperleergang, fase 2	Drie bijeenkomsten (2 in 2021, 1 in 2022)	Kandidaat-raadsleden	300 deelnemers	Kandidaat-raadsleden voorbereiden op het raadslidmaatschap	Net als tijdens de eerste fase, zorgde het CLB voor de inhoud van de leergang en dachten we met de gewesten mee over geschikte trainers. De derde

					bijeenkomst – een college over debatteren door Julia Wouters – werd door het CLB georganiseerd.
Wibautleergang	Vier bijeenkomsten	Nieuwe raads- en commissieleden	100 deelnemers	Nieuwe raads- en commissieleden helpen om een vliegende start te maken in de politieke arena	Tijdens vier bijeenkomsten kregen de nieuwe raads- en commissieleden praktische handvatten mee voor hun werk. Daarnaast werden ze ingeleid in het sociaal domein, het fysieke domein en het veiligheidsdomein.
Crashcourse Provinciale Staten en waterschappen	Twee bijeenkomsten	Partijgenoten met interesse in de Provinciale Staten en waterschappen	200 deelnemers	Partijgenoten de handvatten bieden om de keuze te maken of de politiek in provincie of waterschap wat voor hen is	Tijdens twee digitale bijeenkomsten kregen de deelnemers een inleiding over politiek in de waterschappen en provincies en wat het betekent om politiek actief te zijn.
Oriëntatiebijeenkomst wethouderschap	Eén bijeenkomst	Partijgenoten die het wethouderschap overwegen	40 deelnemers	Partijgenoten die het wethouderschap overwegen handvatten bieden om de keuze te maken of het wat voor hen is	Veel partijgenoten dromen van het wethouderschap, maar hebben tegelijkertijd allerlei vragen over wat het inhoudt en wat er op je afkomt. Daarom organiseerde het CLB in juni twee bijeenkomsten voor partijgenoten die geïnteresseerd zijn in het wethouderschap. De eerste bijeenkomst ging over de brede vraag wat het betekent om wethouder te zijn. Tijdens de tweede bijeenkomst stond het wethouderssocialisme centraal. Ervaren (oud-)wethouders begeleidden de sessies
Oriëntatiebijeenkomst burgemeesterschap	Eén bijeenkomst	Partijgenoten die het burgemeesterschap overwegen	20 deelnemers	Partijgenoten die het burgemeesterschap overwegen handvatten bieden om de keuze te maken of het wat voor hen is	Tijdens een digitale bijeenkomst gingen de deelnemers in gesprek over het burgemeesterschap, welke competenties hiervoor nodig zijn etc.

Op maat training	Vraag-afhankelijk	CLB-leden	Diverse fracties	Fracties door een op maat training op weg helpen met het fractiewerk, de onderlinge samenwerking en externe profilering.	Verschillende fracties hebben gebruikt gemaakt van dit (digitale) aanbod.
Trainersbijeenkomst	Eén bijeenkomst	CLB-trainers	15	Ervaringen uitwisselen	De CLB-trainers kwamen dit jaar 1x bij elkaar op ervaringen uit te wisselen en bij te praten.
Bestuursvergadering	Vier keer	CLB-bestuursleden			Het CLB-bestuur vergaderde vier keer in 2022.
Lokaal Bestuur	45 online edities	CLB-leden, landelijke PvdA-volksvertegenwoordigers, PvdA-partijbureau, landelijke media en losse abonnees	Alle CLB leden, Kamerleden en medewerkers Partijbureau en zo'n 1500 losse abonnees	Informereren van lezers over activiteiten van het CLB, (politieke) ontwikkelingen in het lokaal bestuur (gemeente, provincie, waterschap), gevolgen van landelijke maatregelen voor lokaal bestuur en agenderen van urgente sociaaldemocratische kwesties.	<i>Lokaal Bestuur</i> verschijnt wekelijks, behalve in het zomer- en het kerstreces. De nieuwsbrief wordt goed gelezen, meer dan 50% van de CLB-leden opent elke week de nieuwsbrief.
Redactievergadering Lokaal Bestuur	Vijf per jaar Appgroep	Negen redactieleden (alle bestuurslagen vertegenwoordigd)	n.v.t.	Inhoudelijke bespreking van afgelopen edities, ideeënuitswisseling over nieuwe artikelen en koers van de nieuwsbrief <i>Lokaal Bestuur</i> .	Gerealiseerd.

Bijlage 1: Toelichting op de capaciteit:

- 1 fte heeft bij de PvdA een omvang van 35 uur. In 2021 zijn er 3 fte het hele jaar in dienst geweest. Dit komt neer op $(3 \times 35 \text{ uur}) \times 52 \text{ weken} = 5.460 \text{ uur}$. Daarnaast waren er twee projectmedewerkers, die in januari en februari en vanaf september beschikbaar, elk in totaal 282 uur = 564 uur. Het bruto aantal beschikbare uren in 2022 was $5.460 + 564 = 6.024 \text{ uur}$ totaal.
- Op deze bruto-uren wordt het aantal vakantie- en verlofuren in mindering gebracht. 1 fte heeft 175 uur vakantierecht. In 2022 zijn er zeven feestdagen³ = 49 uur. Op het aantal bruto-uren wordt daarom de vakantie-uren in mindering gebracht: $(3 \times 175 \text{ uur}) + (2 \times 32) = 580 \text{ uur}$ totaal. Daarnaast worden de feestdagen in mindering gebracht en $(3 \times 49 \text{ uur}) + (2 \times 6 \text{ uur}) = 159 \text{ uur}$. Bij elkaar opgeteld maakt dit een totale mindering van 739 uur op het bruto aantal uren.
- De dagen tussen kerst en oud en nieuw zijn verplicht vrij, voor rekening van de werkgever (cao-afspraken). In 2022 betrof dit vier dagen. Dat komt neer op een totaal aantal uren van $3 \times 28 \text{ uur} = 84 \text{ uur}$ (vaste medewerkers) + $2 \times 12 \text{ uur} = 24 \text{ uur}$ (projectmedewerkers) = 108 uur.

Dit betekent dat er 5.177 uur beschikbaar was voor de uitvoering van het CLB-werkplan 2022.

De realisatie:

Activiteit	Planning 2022	Realisatie 2022
Eindredactie <i>Lokaal Bestuur</i> en inhoud	900	879
Website (communicatie en onderhoud)		461
Netwerken, inclusief wethouders en burgemeesters	900	544,5
Advies	100	220,5
Werkgroepen en projecten	100	43
Intern overleg PvdA (SGS, direct. ov., VZ)	100	155,5
Intern overleg CLB	200	446,5
Bestuur	100	113
Actualiteit/ad hoc activiteiten	500	303
Scholing	1000	1268
Onderzoek	360	431

³ Te weten: nieuwjaarsdag (zaterdag), Tweede Paasdag, Koningsdag, Dag van de Arbeid, Bevrijdingsdag, Hemelvaart en Tweede Pinksterdag, Eerste- (zondag) en Tweede Kerstdag.

Ledenadministratie	100	138
Secretariaat	300	279
Alg leiding		82,5
Kommer en kwel	100	31,5
Subtotaal	4760	5398
Ziek		68
Verlof		507
Buitengewoon verlof		92
Feestdagen		145
Subtotaal		776
Totaal	4760	6174⁴

⁴ De afwijking in het aantal gerealiseerde uren t.o.v. het aantal beschikbare uren komt o.a. door het meenemen van verlofuren van 2021 naar 2022. Dit is geboekt als 'buitengewoon verlof'.